

บทที่ 4

การกำหนดปัญหาการวิจัย

การกำหนดปัญหาการวิจัยเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการวิจัย เนื่องจากเป็นตัวกำหนดทิศทางและแนวทางการทำวิจัย เพราะถ้าเป็นเรื่องที่เหมาะสมก็จะเอื้อต่อการวิจัยจนประสบความสำเร็จได้ด้วยดี แต่ถ้าเลือกเรื่องที่ไม่เหมาะสมอาจประสบกับปัญหามากมายจนทำให้ล้มเลิกการทำวิจัยไปได้ ดังนั้น นักวิจัยจึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการวิจัยที่ต้องการทำให้ดีก่อนลงมือทำวิจัยด้วยความรอบคอบ นักวิจัยใหม่หรือนักศึกษาจะมีความกังวลมากในเรื่องนี้ เพราะไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไร จะกำหนดปัญหาอะไรมาทำวิจัย ส่วนหนึ่งอาจเพราะขาดความเข้าใจในการกำหนดปัญหาการวิจัยให้ชัดเจน เพื่อขจัดความกังวลนั้นนักวิจัยหรือนักศึกษาควรทำความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

ความหมายของปัญหาการวิจัย

สิ่งที่นับว่ามีความสำคัญที่สุดของการวิจัย ก็คือการเลือกหรือการกำหนดปัญหาการวิจัย (research problem) จะเลือกปัญหาใด ก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของปัญหาการวิจัยก่อน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของปัญหาการวิจัยไว้ ดังนี้

พรรรณี ลีกิจวัฒน์ (2557 : 37) ได้ให้ความหมายปัญหาการวิจัย หมายถึง ข้อสงสัยเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งบ่งบอกให้ทราบว่าผู้วิจัยต้องการทราบคำตอบ หรือความรู้ความจริงในลักษณะใด

วรรณิ แกมเกตุ (2551 : 50) ได้ให้ความหมายของปัญหาการวิจัย หมายถึง ประเด็นที่นักวิจัยสงสัยและต้องการดำเนินการเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ทั้งที่เป็นความขัดแย้งและไม่เป็นความขัดแย้งระหว่างสภาพการณ์ที่เป็นจริงกับสภาพการณ์ที่คาดหวัง หรือสถานการณ์ที่ควรจะเป็น หากนักวิจัยเห็นว่าควรหาคำอธิบายสถานการณ์ใดก็สามารถนำมาเป็นประเด็นปัญหาการวิจัยได้

อรุณี อ่อนสวัสดิ์ (2551 : 17) ได้ให้ความหมายการกำหนดปัญหาการวิจัย หมายถึง การที่ผู้วิจัยระบุประเด็นบางประการ เพื่อสร้างความชัดเจนให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนผู้สนใจได้เข้าใจตรงกันว่างานวิจัยนั้นจะทำอะไร ทำไมต้องทำ และมีคุณค่าอะไร

สรุปได้ว่า ปัญหาการวิจัย หมายถึง ประเด็นที่นักวิจัยสนใจต้องการทำศึกษา การกำหนดปัญหาการวิจัย เป็นการระบุประเด็นสำคัญบางประการเกี่ยวกับการวิจัย เพื่อสร้างความชัดเจนแก่ผู้วิจัย รวมทั้งผู้สนใจให้เข้าใจตรงกันว่า งานวิจัยเรื่องนี้จะทำอะไร ทำไมต้องทำ และมีคุณค่าอย่างไร

แหล่งที่มาของปัญหาการวิจัย

แหล่งที่มาของปัญหาการวิจัย เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้วิจัยได้ประเด็นที่จะทำวิจัย ซึ่งอาจหาได้จากแหล่งต่าง ๆ มากมาย ดังนี้ (ไพศาล วรคำ, 2559 : 33-36; วรณิ แกมเกตุ, 2551 : 50-52)

1. จากประสบการณ์ของผู้วิจัย แหล่งที่มาของปัญหาการวิจัยที่ใกล้ตัวที่สุด คือ มาจากความสนใจ ประสบการณ์ และ ภูมิหลังของผู้วิจัยเอง ซึ่งอาจเป็นเรื่องราวที่ผู้วิจัยสนใจจะหาคำตอบหรือข้อเท็จจริง หรืออาจเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยประสบกับตนเอง แต่ยังไม่สามารถหาคำตอบมาอธิบายได้ หรือยังมีข้อสงสัยอยู่ ผู้วิจัยอาจเลือกทำการวิจัยเพื่อแสวงหาคำตอบของปัญหา หรือเพื่อยืนยันความถูกต้องของแนวคิดของตน หรือเพื่อคลายข้อสงสัยในปัญหานั้น ๆ ที่มีอยู่ในตัวผู้วิจัย

2. จากการศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ที่นักวิจัยสนใจ และอ่านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแหล่งที่มาของหัวข้อการวิจัยที่ดีอีกแหล่งหนึ่ง ที่นักวิจัยได้จากการศึกษาทบทวน รวมทั้งใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ เนื้อหาของผลงานวิชาการที่เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึงผลงานทางด้านเอกสาร ผลงานทางด้านการวิจัยและทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสาขาวิชา หรือที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชา เช่น ตำรา บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจ โดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หรือจากบทความทางวิชาการ วารสาร บทความย่อ รายงานวิจัย หรือจากการอ่านหัวข้อ “ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป” ในวิทยานิพนธ์ ทั้งที่ตีพิมพ์ในรูปแบบนำเสนอลงบนแผ่นกระดาษหรือผ่านทางเว็บไซต์ต่าง ๆ การอ่านทบทวนวรรณกรรมเหล่านี้อย่างพิถีพิถันโดยใช้วิจารณ์ถ้อยคำที่ตรงต่อในลักษณะสะท้อนกลับไปมาอาจทำให้นักวิจัยพบความไม่สอดคล้องระหว่างทฤษฎีกับข้อเท็จจริง อันนำไปสู่การศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนที่ค้นพบนั้นต่อไป

3. จากแผนยุทธศาสตร์ของชาติหรือนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย แหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนหรือให้ทุนอุดหนุนการวิจัยส่วนใหญ่จะมีประเด็นปัญหาที่ต้องการให้ผู้วิจัยทำการศึกษ โดยอาจกำหนดเป็นประเด็นกว้าง ๆ ในเรื่องที่จะให้ทุน หรือบางแหล่งทุนอาจมีตัวอย่างหัวข้อการวิจัยที่จะให้การสนับสนุนผู้ที่ทำการวิจัย แหล่งทุนอุดหนุนการวิจัยมีทั้งแหล่งทุนภายในและต่างประเทศ สำหรับแหล่งทุนภายในประเทศที่สำคัญ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น แหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยเหล่านี้จะประกาศให้ทุนอุดหนุนการทำวิจัยในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะและหรือในลักษณะบูรณาการเชื่อมโยงสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ที่เรียกว่า “สหสาขาวิชา” ของศาสตร์บางแขนง นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานเอกชนหลาย ๆ แหล่งที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในเรื่องที่หน่วยงานหรือธุรกิจของตนเกี่ยวข้อง

4. จากผู้นำทางวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ เป็นแหล่งที่มาของหัวข้อปัญหาการวิจัยที่เกิดจากการที่นักวิจัยได้มีโอกาสรู้จักและแลกเปลี่ยนความคิดกับบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับความถนัดหรือความสนใจของนักวิจัยที่ต้องการทำ

วิจัยในสาขาดังกล่าว เนื่องจากผู้นำทางวิชาการในแต่ละสาขาเป็นผู้มีประสบการณ์ ที่คลุกคลีกับวิชาการด้านนั้น ๆ ทำให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสาขาวิชาการเหล่านั้น ทั้งที่เป็นความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในวิชาการสาขานั้น ๆ จึงเป็นผู้ที่สามารถประเมินได้ว่าเรื่องใด มีความสำคัญและควรทำการศึกษา นอกจากนี้ผู้นำทางวิชาการเหล่านี้ ยังสามารถชี้แนะช่องทางในการทำการศึกษารวมทั้งให้คำปรึกษาในการวิจัยเรื่องนั้น ๆ ได้อีกด้วย ผู้นำทางวิชาการ ได้แก่ นักวิชาการในหน่วยงานต่าง ๆ อาจารย์และผู้วิจัยที่ทำการสอนและวิจัยอยู่ในสถาบันการศึกษา ในสาขาวิชาต่าง ๆ ตลอดจนผู้วิจัยของหน่วยงานที่ทำการวิจัย

สรุปได้ว่า แหล่งที่มาของปัญหาการวิจัย โดยทั่วไปมีที่มาจากประสบการณ์ตรงของนักวิจัย ข้อมูลสารสนเทศจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความรู้อย่างลึกซึ้งของผู้เชี่ยวชาญ และแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย แต่โดยส่วนใหญ่แล้วในทางปฏิบัติจริง หัวข้อปัญหาการวิจัยมักได้มาจากความสนใจอันเกิดจากตัวนักวิจัย ส่วนแหล่งที่มาอื่น ๆ เป็นเพียงตัวช่วยเสริมให้นักวิจัยเกิดความมั่นใจมากขึ้นในหัวข้อปัญหาการวิจัย

การกำหนดปัญหาการวิจัย

การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัยส่วนมากมักจะเริ่มจากประเด็นปัญหากว้าง ๆ คลุมเครือ และขาดเหตุผลในการเชื่อมโยง สภาพดังกล่าวทำให้นักวิจัยไม่สามารถกำหนดปัญหาการวิจัยได้อย่างชัดเจน นักวิจัยจะต้องรู้จักวิธีที่จะลดความกว้างของปัญหาการวิจัยลงเพื่อให้ประเด็นปัญหาที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เหมือนการโฟกัสกล้องปรับให้ภาพชัดเจนขึ้น การที่จะทำให้ประเด็นปัญหาที่มีความชัดเจนขึ้นเพื่อเป็นปัญหาการวิจัย (research problem) วิธีการคือการเขียนรายละเอียดเกี่ยวกับความจริง (facts) ของปัญหาและคำอธิบายที่เกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ วิเคราะห์ตรวจสอบตามขั้นตอนดังนี้ (วรธรณี แกมเกตุ, 2551 : 53-54)

1. **ระบุความจริงเกี่ยวกับปัญหาที่สนใจ** นักวิจัยควรศึกษาและบันทึกความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหานั้นไว้ ให้ครอบคลุมและมีรายละเอียดต่าง ๆ มากพอไม่ว่าจะเป็นในส่วนของปรากฏการณ์ การดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลง และการสิ้นสุดของปรากฏการณ์นั้น ๆ มีรายละเอียดเป็นอย่างไร มีใครเกี่ยวข้องบ้าง มีคุณสมบัติทั่วไปอย่างไร มีจำนวนเท่าไร มากน้อยเพียงใด ปัจจัยสนับสนุนและที่เป็นอุปสรรคเป็นอย่างไร

2. **สร้างคำอธิบายเกี่ยวกับปัญหา** หลังจากบันทึกความจริงที่มีอยู่เกี่ยวกับปัญหาการแล้ว นักวิจัยจะต้องเขียนคำอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่อาจจะเป็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีอะไรบางอย่าง หรือมีเงื่อนไขเกี่ยวข้องกันอย่างไร

3. **พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความจริงที่บันทึกไว้** หลังจากได้บันทึกหัวข้อที่เกี่ยวกับความจริงและคำอธิบายแล้วขั้นต่อไปควรทำการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความจริงด้วยกันว่ามี

อะไรบ้างที่ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย ให้ตัดข้อความนั้นออกไป ให้เหลือแต่ประเด็นที่ควรจะต้องนำมาพิจารณา

4. ตรวจสอบความจริงหรือคำอธิบายต่าง ๆ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นขั้นที่นักวิจัยควรตรวจสอบความจริงที่บันทึกว่ามีอะไรบ้างที่จะตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ ส่วนความจริงบางรายการที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ในขณะนั้น อาจจะต้องใช้วิธีการคาดคะเนว่าเป็นอย่างไร การตรวจสอบคำอธิบายก็ทำเช่นเดียวกัน

5. พิจารณาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นเหตุผลสืบเนื่องต่อกันในระหว่างความจริงกับคำอธิบาย เพื่อให้ได้ข้อคิดที่จะกำหนดเป็นปัญหาการวิจัยหรือปัญหาอื่น ๆ ที่คิดได้จากการวิเคราะห์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักวิจัยว่าจะมองสภาพของปัญหาที่ควรวิจัยอย่างไร และยังต้องมีสิ่งควรพิจารณาประกอบอีกหลายอย่างเพื่อให้ได้ปัญหาการวิจัยที่เหมาะสม

6. การนิยามปัญหาการวิจัย เมื่อนักวิจัยได้กำหนดปัญหาการวิจัยแล้ว ควรต้องให้นิยามปัญหาการวิจัย โดยการอธิบายหรือชี้แจงในรายละเอียดต่าง ๆ ของปัญหาการวิจัยให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นมาของปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ปัญหาขอบเขตการวิจัย เงื่อนไขหรือข้อตกลงเบื้องต้น ตลอดจนความหมายของตัวแปร ทั้งนี้เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย

การเลือกปัญหาการวิจัย มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยควรให้ความสำคัญดังต่อไปนี้ (ไพศาล วรคำ, 2559 : 31-33; อรุณี อ่อนสวัสดิ์, 2551 : 17-19)

1. การตั้งชื่อเรื่องวิจัย ควรเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจ การระบุหรือกำหนดชื่อเรื่องต้องมีความชัดเจนและน่าสนใจ

2. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย เป็นการแสดงเหตุผลอย่างมีหลักฐานอ้างอิงว่าทำไมผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีสภาพการณ์อย่างไร ปัญหาเป็นอย่างไร มีความสำคัญอย่างไร และสรุปลงท้ายนัยว่าผู้วิจัยจะทำการศึกษาอะไร ต้องการตอบข้อสงสัยหรือคำถามการวิจัยอะไร รวมทั้งจะทำให้เกิดผลดีหรือมีประโยชน์อย่างไร กับใครบ้าง

3. วัตถุประสงค์การวิจัย เป็นการระบุความมุ่งหมายของผู้วิจัยในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยระบุเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้วิจัยมุ่งมั่นที่จะศึกษาค้นคว้าอะไรบ้าง ซึ่งการวิจัยเรื่องหนึ่ง ๆ ควรจะมีวัตถุประสงค์การวิจัยไม่มากเกินไป เพราะจะทำให้ประเด็นที่สนใจกระจัดกระจายและลดความน่าสนใจลง โดยทั่วไปนิยมเขียนในลักษณะของกิจกรรมที่ผู้วิจัยตั้งใจจะทำ เช่น เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นในตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากความเชื่อมั่นในตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

4. คำถามการวิจัยหรือปัญหาการวิจัย เป็นการนำประเด็นที่ผู้วิจัยสงสัยใคร่รู้ และต้องการค้นหาคำตอบ มาเขียนเป็นข้อคำถามให้มีความชัดเจนขึ้น

5. ขอบเขตการวิจัย การวิจัยเรื่องนั้น ๆ จะครอบคลุมประเด็นอะไรบ้าง ขอบเขตการวิจัยประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหา สาระ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา และขอบเขตด้านระยะเวลา เป็นต้น

6. สมมติฐานการวิจัย เป็นการคาดคะเนคำตอบล่วงหน้าของผู้วิจัยอย่างมีเหตุผล มีหลักฐานสนับสนุน มีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย หากไม่มีหลักฐานหรือความรู้เดิมที่จะคาดคะเนคำตอบหรือผลการวิจัย ก็ไม่จำเป็นต้องตั้งสมมติฐาน

7. ข้อตกลงเบื้องต้น เป็นการระบุเงื่อนไขให้เข้าใจตรงกันว่ากรวิจัยเรื่องนั้น ๆ เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถทำการศึกษาได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นข้อตกลงเบื้องต้น มีเหตุผล หลักฐานอ้างอิงว่าข้อตกลงเบื้องต้นเป็นจริง แต่ถ้าหากผู้วิจัยไม่สามารถหาเหตุผลหรือหลักฐานอ้างอิงให้ผู้อ่านเชื่อถือได้ก็จะเป็น ข้อจำกัดของงานวิจัย

8. นิยามศัพท์เฉพาะ เป็นการให้ความหมายของคำหรือข้อความที่เกี่ยวข้องการทำวิจัย ที่ผู้วิจัยต้องการให้เข้าใจตรงกันว่าคำศัพท์ที่นำมาใช้ในงานวิจัยเรื่องนั้น ๆ มีความหมายว่าอย่างไร โดยทั่วไปคำที่จำเป็นต้องนิยามมี 3 ประเภท คือ ตัวแปรสำคัญอื่น ๆ และคำที่ต้องการตกลงเพื่อสะดวกในการสื่อความ การนิยามตัวแปร จำเป็นต้องนิยามให้เป็นเชิงปฏิบัติการ (operational definition) ต้องระบุให้ชัดเจน ใช้ภาษาง่าย ๆ เป็นสิ่งที่สามารถวัดได้ เพื่อประโยชน์ในการนำไปสร้างเครื่องมือวัด

หลักเกณฑ์การกำหนดปัญหาการวิจัย

เนื่องจากหัวข้อปัญหาการวิจัย เป็นสิ่งสำคัญมากอาจเรียกได้ว่าเป็นหัวใจของกระบวนการวิจัยก็ว่าได้ เนื่องจากคุณค่าของงานวิจัยจะอยู่ตั้งแต่การเลือกปัญหาการวิจัยที่มีคุณค่า เพราะถ้าหากทำวิจัยในประเด็นที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือตอบได้แค่เพียงความต้องการอยากรู้ของนักวิจัยแต่ผู้อื่นไม่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ ก็คงไม่เป็นการวิจัยที่ดีนัก ในการเลือกหัวข้อปัญหาการวิจัย นักวิจัยต้องใช้ดุลยพินิจตัดสินใจเลือกหัวข้อปัญหาการวิจัยที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในทุกด้าน เกณฑ์การพิจารณาต่อไปนี้เป็นเกณฑ์การประเมินที่นักวิจัยสามารถใช้ประกอบการพิจารณาได้ ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2540 : 39; พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 37; สุรวาท ทองบุ, 2549 : 26)

1. ความสำคัญของหัวข้อปัญหาการวิจัย เป็นเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของหัวข้อปัญหาการวิจัย โดยพิจารณาเนื้อหาสาระอันเป็นคุณค่าที่อยู่ภายใน (intrinsic value) หรือคุณค่าที่อยู่ภายนอก (extrinsic value) คุณค่าของหัวข้อปัญหาการวิจัยพิจารณาได้จากตัวบ่งชี้ที่สำคัญดังนี้

1.1 มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อวงวิชาการและวิชาชีพ ในสาขาวิชาที่ทำการศึกษ เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติโดยส่วนร่วม

1.2 มีฐานคติแนวคิดตามความเชื่อเชิงตรรกะ หรือมีทฤษฎีรองรับ

1.3 ทันทต่อเหตุการณ์หรืออยู่ในความสนใจของบุคคลหรือกลุ่มชนในสังคม

1.4 มีแนวโน้มให้ผลการวิจัยที่สามารถใช้เป็นข้อสรุปอ้างอิงไปสู่ประชากรเป้าหมายในวงกว้าง ภายใต้สภาวะการณ์เงื่อนไขตามปกติ หรือมีแนวโน้มก่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นปัญหาที่ศึกษาวิจัยได้อย่างลึกซึ้งและกระจ่างชัด

1.5 ใช้วิธีการศึกษาวิจัยที่มีความก้าวหน้าและถูกต้องเชื่อถือได้มากกว่าวิธีการวิจัยในอดีตที่ทำการศึกษาในประเด็นคล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องกัน

2. การมีความคิดริเริ่มและการสร้างสรรค์ หัวข้อปัญหาการวิจัยที่กำหนดขึ้นควรมีความแปลกใหม่ (newness) ไม่ซ้ำซ้อนกับหัวข้อปัญหาการวิจัยอื่น ๆ ที่ทำในอดีต นอกจากนี้หัวข้อปัญหาการวิจัยควรสะท้อนให้เห็นการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักวิจัย เช่น การพัฒนาหรือประยุกต์เทคนิควิธีการ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาจากสิ่งเดิมที่มีอยู่ให้เป็นสิ่งใหม่ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากรด้านงบประมาณสำหรับการทำวิจัย

3. การมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่ใช้ดำเนินการวิจัย เป็นเกณฑ์การคัดเลือกหัวข้อปัญหาการวิจัยที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง ตัวบ่งชี้ที่สำคัญคือ

3.1 การมีความรู้ความสามารถ รวมทั้งทักษะและประสบการณ์ที่มีอยู่ของนักวิจัย

3.2 ปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การทำวิจัยสำเร็จลุล่วงได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการศึกษาวิจัย

3.3 ความเสี่ยงเกี่ยวกับการผิดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณการวิจัย เช่น ความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายทางร่างกายและจิตใจแก่หน่วยตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือผู้เข้าร่วมในการวิจัย

4. ความสนใจที่แท้จริงของนักวิจัยที่มีต่อหัวข้อปัญหาการวิจัย เป็นเกณฑ์การประเมินที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ถูกมองข้ามจากนักวิจัยหรือกรรมการพิจารณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ในปัจจุบันพบว่างานวิจัยจำนวนมากที่ดำเนินการไม่แล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลาที่ระบุในข้อเสนอโครงการวิจัย หรืออาจดำเนินการสำเร็จแต่ผลงานวิจัยด้อยคุณภาพมาตรฐานทางวิชาการ สาเหตุสำคัญก็คือตัวนักวิจัยขาดความสนใจในประเด็นหัวข้อปัญหาการวิจัยเรื่องนั้น ๆ

ลักษณะของปัญหาการวิจัยที่ดี

นอกจากจะแหล่งที่มาของปัญหาการวิจัยและหลักเกณฑ์ในการเลือกปัญหาการวิจัยแล้ว นักวิจัยควรทราบถึงลักษณะของหัวข้อปัญหาการวิจัยที่ดี เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจทำวิจัย ซึ่งลักษณะของปัญหาการวิจัยที่ดี มีดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 37)

1. เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ มีประโยชน์ ทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ นำไปใช้ปรับปรุงแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้
2. เป็นปัญหาที่สามารถหาคำตอบได้โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หรือวิธีการวิจัยได้
3. เป็นปัญหาที่สามารถหาข้อมูลมาตรวจสอบสมมติฐานเพื่อหาข้อสรุปของปัญหาได้
4. เป็นปัญหาที่สามารถให้คำนิยามปัญหาได้
5. เป็นปัญหาที่สามารถวางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ล่วงหน้าได้
6. เป็นปัญหาที่ไม่เกินกำลังความสามารถของผู้วิจัยที่จะทำให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรค
7. เป็นปัญหาที่สามารถหาเครื่องมือหรือสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพเพื่อใช้เก็บรวบรวม ข้อมูลได้

ข้อควรระวังในการเลือกปัญหาการวิจัย

การเลือกปัญหาการวิจัย มีความสำคัญมากสำหรับการวิจัย ถ้าเลือกปัญหาการวิจัย ผิดพลาดอาจทำให้การวิจัยไม่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษา หรือทำการวิจัยที่ไม่ใช่ปัญหาการวิจัยที่ แท้จริง ผู้วิจัยจึงควรระมัดระวังดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 20; พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 38)

1. อย่าเลือกปัญหาการวิจัยที่กว้างเกินไป เกินกำลังความสามารถของตนเอง ควรจำกัด ขอบเขตให้เหมาะสมกับเวลา งบประมาณ และกำลังแรงงาน และความสามารถของนักวิจัย
2. หลีกเลี่ยงปัญหาที่เป็นข้อถกเถียง ซึ่งไม่สามารถหาข้อยุติได้ ตลอดจนปัญหาที่อาจทำให้เกิดภัยต่อนักวิจัย เช่น เรื่องการเมือง ศาสนา
3. หลีกเลี่ยงปัญหาที่เป็นเรื่องธรรมดา ๆ ที่รู้กันอยู่แล้ว เพราะจะทำให้งานวิจัยขาดคุณค่า และไม่คุ้มค่ากับการลงทุน อย่าเลือกปัญหาที่ไม่มีสาระสำคัญ
4. อย่าเลือกปัญหาที่มีความเสี่ยงและยากลำบากเกินไป เช่น ปัญหาที่ยังไม่สามารถ รวบรวมข้อมูลมาสนับสนุนการวิจัยได้
5. ปัญหาการวิจัยบางอย่างถึงแม้จะเป็นการค้นหาคำความจริง แต่ถ้าไม่เกิดประโยชน์ต่อ ตนเองและผู้อื่น หรืออาจเป็นโทษ ก็ไม่ควรหยิบยกขึ้นมาทำวิจัย
6. เลือกปัญหาอย่างรอบรู้รอบ คณาการศึกษาค้นคว้าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ ทำให้มีความคิดจำกัด ทำการวิจัยไม่รัดกุม

นอกจากการใช้หลักเกณฑ์และข้อควรระวังเหล่านี้แล้ว นักวิจัยควรตั้งคำถามตนเอง เพื่อ ตรวจสอบว่าปัญหาการวิจัยที่เลือกมาเหมาะสมที่จะทำวิจัยหรือไม่ ดังนี้

1. สามารถที่จะวางแผนการดำเนินงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงได้หรือไม่
2. เป็นปัญหาที่มีคุณค่าและมีประโยชน์เพียงพอที่จะทำวิจัยหรือไม่
3. มีแหล่งวิชาการที่จะค้นคว้าเพียงพอหรือไม่

4. ผู้วิจัยมีความรู้เพียงพอที่จะทำวิจัยหรือไม่
5. มีงบประมาณและเวลาเพียงพอหรือไม่ที่จะทำให้สำเร็จ

การตั้งชื่อเรื่องการวิจัย

การตั้งชื่อเรื่องการวิจัยเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำหลังจากได้ปัญหาการวิจัยแล้ว โดยใช้ภาษาที่ กระชับและเหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดความเข้าใจในปัญหาการวิจัย ตัวแปรที่ทำการศึกษา ตลอดจนประชากรหรือกลุ่มเป้าหมายที่ทำการวิจัย ซึ่งข้อควรพิจารณาในการตั้งชื่อเรื่องการวิจัยให้เหมาะสม มีแนวทางดังนี้ (วรณีย์ แกมเกต, 2551 : 62)

1. ชื่อเรื่องในการวิจัยที่ดีควรต้องแสดงให้เห็นถึงตัวแปรสำคัญที่มุ่งศึกษาและหรือ ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่นำมาศึกษา
2. ชื่อเรื่องในการวิจัยที่สื่อความหมายได้ดี ควรมีการระบุขอบเขตที่ชัดเจนเกี่ยวกับกลุ่ม ประชากรเป้าหมายหรือกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย รวมทั้งขอบเขตทางภูมิศาสตร์หรือพื้นที่เป้าหมายใน การทำวิจัย
3. ชื่อเรื่องในการวิจัย ควรบอกหรือชี้ให้เห็นถึงวิธีวิจัยอย่างคร่าว ๆ ว่าเป็นการวิจัย ประเภทใดหรือใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบใด เช่น การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ การวิจัย เชิงทดลอง การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ เป็นต้น
4. ชื่อเรื่องวิจัยควรสั้น กระชับ กะทัดรัด แต่ได้ใจความครบถ้วน และมีความหมายชัดเจน ในตัวเอง สามารถสื่อความหมายให้ผู้อ่านทราบประเด็นสำคัญได้ว่าศึกษาอะไร กับใคร แต่ถ้า จำเป็นต้องเขียนด้วยข้อความที่ยาวจึงจะมีความหมายสมบูรณ์ชัดเจน อาจแก้ปัญหาโดยนำส่วนที่เป็น ภาคขยายไปไว้หลังเครื่องหมายอุทกยภา (colon) หรือนำไปเขียนในขอบเขตของการวิจัยก็ได้
5. ชื่อเรื่องวิจัยต้องสอดคล้องกับศาสตร์หรือสาขาวิชาที่ทำการวิจัย ถ้ามีศัพท์เทคนิคต้อง เป็นศัพท์ที่เป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ
6. ชื่อเรื่องวิจัยควรตรงกับเนื้อหาของการวิจัย ซึ่งเมื่อผู้อ่านเห็นชื่อเรื่องแล้วจะรู้ได้ทันที ว่าเป็นการวิจัยเรื่องอะไร ระบุตัวแปรที่ศึกษา แหล่งที่ศึกษาและระยะเวลาที่ศึกษาไว้อย่างชัดเจน
7. การตั้งชื่อเรื่องวิจัย จะต้องระมัดระวังไม่ให้ซ้ำซ้อนกับผู้อื่น แม้ว่าจะประเด็นที่ศึกษานั้น จะคล้ายคลึงกันก็ตาม
8. การตั้งชื่อเรื่องวิจัย ควรใช้ประโยคบอกเล่า ที่มีความหมายเป็นกลาง และใช้ภาษาที่สื่อ ความหมายชัดเจน
9. ควรตั้งชื่อเรื่องวิจัยในลักษณะของคำนาม ซึ่งจะให้ความสละสลวยกว่าใช้คำกริยา เช่น แทนที่จะใช้คำว่า “ศึกษา เปรียบเทียบ สำรวจ วิเคราะห์” ควรใช้คำที่มีลักษณะคำนามนำหน้า เช่น “การศึกษา การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์” เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งชื่อเรื่อง โดยพิจารณาจากปัญหาการวิจัย

ปัญหาการวิจัย : นักศึกษาไม่สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง และมีคะแนนสอบปลายภาคในวิชาวิจัยทางการศึกษาค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์

การตั้งชื่อเรื่องวิจัย : การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิจัยทางการศึกษาและทักษะการวิจัยของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

หลังจากได้ปัญหาการวิจัยและกำหนดชื่อเรื่องวิจัยแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการนำเสนอปัญหาการวิจัย โดยเขียนปัญหาวิจัยรวมอยู่ในหัวข้อ “ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา” ในรูปประโยคบอกเล่าเพื่อบรรยายสภาพปัญหา หรืออาจเขียนสรุปไว้ช่วงท้ายของหัวข้อด้วยข้อความที่เป็นประโยคคำถามในบทที่ 1 ของรายงานการวิจัย (วรรณิ แกมเกต, 2551 : 63)

ตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิจัยทางการศึกษาและทักษะการวิจัยของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (พิมพ์วิวัฒน์ สุวรรณโณ, 2560)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้พึ่งพาตนเองและสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับประเทศมีองค์ประกอบในการพัฒนาหลายอย่าง องค์ประกอบที่เป็นหัวใจหลักอย่างหนึ่ง คือ “การวิจัย” เพราะการวิจัยเป็นการสร้างและพัฒนาความรู้ที่ทำให้มีแนวทางและวิธีการพัฒนาประเทศได้เร็ว อีกทั้งประหยัดงบประมาณ เวลาและทรัพยากร ซึ่งองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการวิจัย คือ “นักวิจัย” (Anekpunyakul, 2010) ในอดีตที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ในการปฏิรูปการศึกษาจึงได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหลักการว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาความสามารถได้ตามธรรมชาติ เต็มตามศักยภาพของตน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการฝึกปฏิบัติในสภาพจริง มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรารู้กับสังคมได้เรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ โดยไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา แต่ให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนมากขึ้น

การเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยหรือใช้วิจัยเป็นฐาน ถือเป็นวิธีการสอนที่สนับสนุนแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยการวิจัยเป็นฐานเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น

จนผู้เรียนเกิดทักษะในการดำเนินการทำวิจัยอย่างถูกต้อง (Sarinrat, 2012) “Research-based Learning” หรือการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน หรือ การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ เป็นแนวคิดที่สถาบันในระดับอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญ เป็นพื้นฐานหลักในการพัฒนาสู่ มหาวิทยาลัยที่มีความเข้มแข็งด้านการวิจัย (Research Intensive University) การจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยจึงต้องเสริมสร้างความสามารถทางสติปัญญาและการปฏิบัติให้กับผู้เรียน โดยเชื่อมโยงระหว่างการทำวิจัยกับการเรียนรู้ของผู้เรียน (Tobua, 2013) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้มากกว่าการเรียนรู้ที่ตัวความรู้หรือเนื้อหา ผู้เรียนจะต้องรู้จักการตั้งโจทย์ปัญหาการวิจัยหรือคำถามการวิจัย การแสวงหาคำตอบด้วยกระบวนการที่น่าเชื่อถือ ผู้เรียนจะต้องเรียนและหาโอกาสที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา การใช้กระบวนการวิจัย จึงเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างเป็นระบบมีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่ เป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Sinarat, 2012)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research based learning: RBL) มาใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการทำวิจัย และช่วยให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียน “คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น” ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ตนเอง สามารถที่จะสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองต่อไปได้

การตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย

การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นการแสดงเจตนาของนักวิจัยในการค้นหาคำตอบของประเด็นปัญหาการวิจัย มีแนวทางดังนี้ (วรณี แกมเกตุ, 2551 : 64)

1. ที่มาของวัตถุประสงค์การวิจัย

การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย อาจเริ่มต้นจากการแยกแยะปัญหาการวิจัยออกเป็นประเด็นย่อย ๆ ที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำประเด็นย่อยมาเขียนเป็นวัตถุประสงค์การวิจัยที่มีความเฉพาะเจาะจง เพราะในหัวเรื่องเดียวกันนักวิจัยอาจมีมุมมองที่แตกต่างกัน หรือมีวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต่างกันได้ โดยทั่วไปประเด็นย่อยที่ศึกษาในการวิจัยแต่ละครั้งจะมีไม่มาก อาจมีเพียง 2-3

ประเด็นเท่านั้น และประเด็นย่อยเหล่านี้ก็คือจุดมุ่งหมายในการวิจัย หรือเป็นที่มาของวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนั้นการวิจัยเรื่องหนึ่งจึงไม่ควรมียุทธศาสตร์การวิจัยมากนัก

การกำหนดประเด็นย่อยเพื่อนำไปสู่การเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยนั้น มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1.1 ประเด็นที่กำหนดจะต้องมีความชัดเจน
- 1.2 ต้องไม่มีความซ้ำซ้อนกันระหว่างประเด็นย่อย
- 1.3 จัดลำดับให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นย่อยเหล่านั้น

2. หลักการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย

การเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย ควรเขียนนรูปประโยคบอกเล่า โดยขึ้นต้นประโยคคำว่า “เพื่อ” แล้วตามด้วยคำที่แสดงพฤติกรรมในการแสวงหาคำตอบและสาระที่ต้องการศึกษา

3. ลักษณะวัตถุประสงค์การวิจัยที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

- 3.1 ต้องมีลักษณะสอดคล้องกับชื่อเรื่อง และมีความเกี่ยวเนื่องมาจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- 3.2 มีความชัดเจนว่าต้องการศึกษาอะไร อย่างไร
- 3.3 วัตถุประสงค์การวิจัยทุกข้อ ต้องสามารถศึกษาหาคำตอบได้
- 3.4 ควรเขียนให้อยู่ในรูปประโยคบอกเล่า
- 3.5 ควรเป็นข้อความที่สั้น กระชับ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
- 3.6 ควรจัดเรียงวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับของการศึกษา หรือเรียงตามความสำคัญ ความเหมาะสมของการวิจัยแต่ละเรื่อง

4. ข้อควรระวังในการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย

ในการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย ไม่ควรนำเอาประโยคที่คาดว่าจะได้รับมาเขียนเป็นวัตถุประสงค์การวิจัย แม้ว่าทั้งสองเรื่องจะเกี่ยวข้องกัน แต่มีความแตกต่างกันโดยวัตถุประสงค์การวิจัยคือประเด็นที่จะทำการวิจัย ส่วนประโยคที่คาดว่าจะได้รับเป็นการคาดหมายถึงประโยคที่เกิดขึ้นหลังจากดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว

ตัวอย่างการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาทักษะการวิจัยของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

บทสรุป

การเลือกปัญหาการวิจัย จำเป็นต้องเข้าใจว่า “ปัญหา” ที่แท้จริงของการวิจัย คืออะไร มีขอบข่ายของปัญหาแค่ไหน และต้องระบุประเด็นปัญหาให้ชัดเจนและเป็นปัญหาการวิจัยจริง ๆ มีความสำคัญเพียงพอสำหรับการทำวิจัยหรือไม่ ซึ่งต้องศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย คำถามวิจัย ขอบเขตการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น และนิยามศัพท์เฉพาะ สิ่งที่ควรพิจารณาอย่างยิ่งสำหรับการเลือกปัญหาการวิจัย คือต้องวิเคราะห์ปัญหาให้ละเอียดถี่ถ้วน เมื่อได้ปัญหาการวิจัยแล้วต้องประเมินปัญหาการวิจัยโดยพิจารณาอย่างเหมาะสมในประเด็นต่าง ๆ และทบทวนประเด็นที่อาจผิดพลาดในการเลือกหรือกำหนดปัญหาการวิจัย หากผู้วิจัยได้ไตร่ตรองและทำตามขั้นตอนข้างต้น จะทำให้ได้ปัญหาวิจัยที่ดีเหมาะสม และได้ชื่อเรื่องการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรและสังคม และต้องพิจารณาแหล่งที่มาของปัญหาการวิจัยที่ต้องมีความน่าเชื่อถือ อาจเป็นบุคคล สถานที่ ตำรา เอกสาร ตลอดจนหนังสือประเภทต่าง ๆ แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือแหล่งสืบค้นนั้นต้องมีความเชื่อถือในแวดวงวิชาการ หากปัญหาการวิจัยมาจากแหล่งไม่น่าเชื่อถือ งานวิจัยนั้นก็ขาดความน่าเชื่อถือ ตั้งแต่เริ่มกำหนดปัญหาการวิจัย แหล่งที่มาของปัญหาการวิจัย โดยทั่วไปมีที่มาจากประสบการณ์ตรงของนักวิจัย ข้อมูลสารสนเทศจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความรู้อย่างลึกซึ้งของผู้เชี่ยวชาญ และแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย แต่โดยส่วนใหญ่แล้วในทางปฏิบัติจริง หัวข้อปัญหาการวิจัยมักได้มาจากความสนใจอันเกิดจากตัวผู้วิจัย ส่วนแหล่งที่มาอื่น ๆ เป็นเพียงตัวช่วยเสริมให้นักวิจัยเกิดความมั่นใจมากขึ้นในหัวข้อปัญหาการวิจัย การเลือกปัญหาการวิจัยที่ดี ควรเป็นปัญหาการวิจัยที่ไม่ยากเกินไป นักวิจัยควรมีความรู้ในเรื่องที่ทำวิจัย มีความสามารถที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ตรงกับความสนใจของนักวิจัย เพราะจะเป็นแรงกระตุ้นให้นักวิจัยอยากทำงานวิจัย ปัญหานั้นต้องเป็นปัญหาใหม่ ไม่ซ้ำซ้อนกับคนอื่น เพราะจะได้ไม่เสียเวลากับการค้นหาคำตอบที่มีคนอื่นค้นพบแล้ว ต้องคำนึงถึงเวลา งบประมาณ และกำลังแรงงานที่มี ซึ่งจะส่งผลให้การทำวิจัยสำเร็จได้ทันเวลาและมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญต้องเป็นประโยชน์ต่อตนเอง หน่วยงาน หรือต่อสังคม

คำถามท้ายบท

1. การกำหนดปัญหาการวิจัยหมายถึงอะไร และมีความสำคัญต่อกระบวนการวิจัยอย่างไร
2. การกำหนดปัญหาการวิจัยประกอบด้วยสาระสำคัญอะไรบ้าง อธิบายแต่ละประเด็นพอสังเขป
3. แหล่งที่มาของปัญหาการวิจัยที่สำคัญมีอะไรบ้าง จงกล่าวมา 5 แหล่ง
4. การประเมินหัวข้อการวิจัยว่าควรจะทำวิจัยเรื่องนี้ดีหรือไม่ จะต้องพิจารณาประเด็นใดบ้าง
5. ข้อผิดพลาดในการกำหนดปัญหาการวิจัยมีอะไรบ้าง
6. จงระบุปัญหาการวิจัยทางการศึกษา พร้อมระบุเหตุผลที่เลือกหัวข้อปัญหาการวิจัยนั้น
7. จากหัวข้อปัญหาการวิจัยในข้อ 6 ให้ตอบคำถามต่อไปนี้
 - 7.1 ต้องศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องใดบ้าง กำหนดคำสำคัญ (keyword) มาอย่างน้อย 3 คำ และระบุแหล่งค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.2 ระบุเหตุผลที่เลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายงานวิจัยนั้น ๆ มา
8. จากหัวข้อปัญหาการวิจัยที่กำหนดในข้อ 6 ให้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากอินเทอร์เน็ตโดยสืบค้นเอกสารฉบับสมบูรณ์ (full text) และบทคัดย่อ (abstract) อย่างน้อย 3 เรื่อง บันทึกลงในแผ่นซีดี
9. จากหัวข้อปัญหาการวิจัยในข้อ 6 ให้ตั้งชื่อเรื่องการวิจัย และกำหนดประเด็นที่ต้องการทำวิจัย เขียนวัตถุประสงค์การวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พรรณิ ลีกิจวัฒน์. (2554). การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการวิจัยของนักศึกษา
ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็น
ฐาน. ยะลา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ไพศาล วรคำ. (2559). การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรวาท ทองบุ. (2549). เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการวิจัยทางการศึกษา. มหาสารคาม :
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). ระเบียบวิธีวิจัย. พิษณุโลก : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร.